

LÅNGSAMT TEMPO I ÖGONBLICKET

Helena Engarås 2015

Examensarbete 30 hp.

Konsthantverk, avancerad nivå med inriktning Textilkonst.

Högskolan för design och konsthantverk, Göteborgs universitet.

Handledare: Dan-Tommi Hildén och Magnus Haglund

Examinator: Anna Tegestöm Wolgers

Innehållsförteckning

Ögonblicken i rummen	sid. 3
Materialet, där allt börjar	sid. 4
Mötet, träden och trä	sid. 4
Processen, en resa	sid. 6
Mitt i processen och på gränsen mot en vägg	sid. 9
PAUS	sid. 10
Ögonblicken och rummen	sid. 11
Insikter och utsikter	sid. 12
Resultat	sid. 13
Källförteckning	sid. 19

Tack till mina handledare, Dan-Tommi och Magnus. Mina professorer, Kari och Anna. Min kollega Elinor samt min gamla och nya klass. Speciellt tack till mina nära samtalspartners Jennie, Annie, Patrick och Nina.

Ögonblicken i rummen.

Förmiddag. Bilden träder fram på väggen i köket, skapad av solen och skuggan av mina krukväxter. Vibrerande visas den på väggen och några minuter är den min. På radion pratar dom om kemikalier i plast. Kemikalier som vi får i oss varje dag genom att bara vara i våra hem och äta vår mat.

Det här arbetet tar sitt avstamp i att vara uppmärksam på vardagens ögonblick. Som hur ljuset reflekteras in i rummet en tidig morgon. Hur en liten lönn med en boll av gula löv ensamma klamrar sig fast i vinden. Eller övergången av färg i vissnande blad, från mörkt djupt purpur mot en ton av ljust rosa. Precis som när man åker tåg, glider de olika landskapen förbi men horisonten består att blicka mot.

speglingar i vatten
ett träd ser ut att ha blommor,
i november?

Det är en överlevnadsfråga, jag måste hitta dagens poesi, jag måste få drömma mig bort. Vissa dagar tycker jag inte mig finna det. Men så är det där, så självklart drar det förbi och ger dagen en stunds magi. Som de där ljus-speglingarna som samtidigt bildar skuggor. Det är

något med att de vandrar förbi så tydligt, utan att lämna några som helst spår.

Detta arbete undersöker rumslig gestaltning av något flyktigt. Spår av minnen, form eller bild av nutid, förnimmelse av framtid.

Materialiet, där allt börjar.

Jag är en samlare av textila material. Det är där allt börjar. I materialet tänker jag, med handen och färgen upptäcker jag det som vill förmedlas. Jag är så hemma där, i tyget, garnet, fibern. Det luktar, det är stelt eller mjukt, strävt, prasslar, reflekterar och blänker. Det går att forma, färga, böja, falla, draperas, sy ihop, möjligheterna är oändliga.. Jag virar med tråd. Doppas i färg. Det är i materialet det händer, det är där jag avgör om färgen är rätt, det är där jag får kicken, lusten och meningen.

Slump och intuition är mina vänner. Erfarenhet, kunskap och experiment är min ryggrad. Jag tar det som kommer i min väg, gammalt eller nytt. Ständigt sökande, uppmärksam och på jakt. Det är i det textila materialet detta arbete tar sin form.

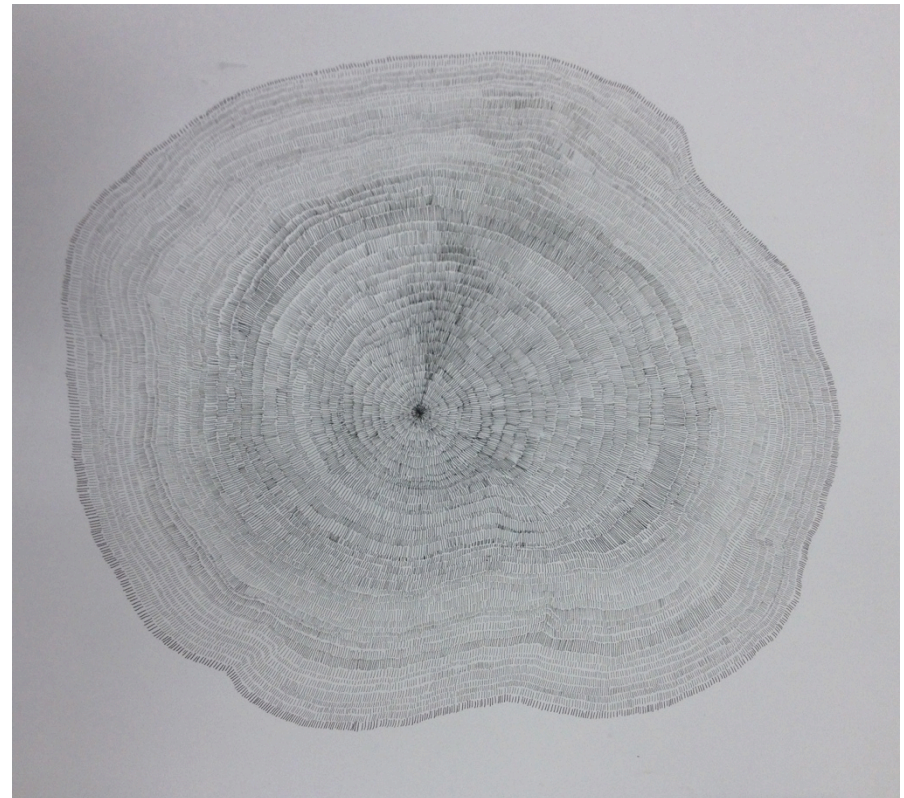
Mötet, träden och trä.

Tålmod och tid. Träden har fångat mitt intresse. Dessa starka personligheter som jag vill beröra och undersöka. Att klättra i träd som när jag var barn blir åter igen en befrielse.

De säger att utan träden kan vi ej leva här. Minnen, drömmar och livet, sakta läggs varje år en årsring till på trädet. Varje år blir det lite större och stammen bredare. En dag är skogen borta, endast

minnet är kvar. Den susande skogen har förvandlats till hus, tyg eller papper. Barndomens stig är borta. Myrstacken har flyttat.

Jag tecknar små streck runt, runt på ett vitt papper, som årsringar börjar det bildas en form. Det är skönt att ha ett långsamt pågående detaljerat arbete som jag inte vet vad det ska leda till. Dag efter dag växer det sig lite större. Koncentrerat.

Jag påverkar materialet men materialet påverkar även mig. Det är viktigt att det känns rätt mot handen och ögat. Lukt och ljud hänger också med. I detta arbete har jag tagit in ett för mig nytt material; trä. Det finns en annan tyngd där. Träet är torrt och strävt, gammalt och härjat av tid, regn och sol utomhus. Ljudet av träklabbar mot varandra ger en ny resonans. Textil, trä, te, tid och ljus. När textil möter något annat, ett hålrum, en träbit uppstår en ny energi. Jag experimenterar med vad det ger för spår. Använder vedklabbar, istället för plaströr när jag reserverar tyger i mina färgbäddar. Snurrar tråd runt, binder ihop dom, använder mellanrummet mellan bark och trästycke. Stämplar med färg på tyg. Ju mer jag läser och umgås med materialet desto viktigare känns det. Promenaden, trädklättringen, viskosen, vedklabbarna; alla från samma oändligt viktiga källa.

”Bara så länge skogen finns kan vi andas. Vi vet att hotet mot oss kommer från oss själva och att vi är mäktiga en ofattbar förstörelse därför att vi nu tycks rå på både skogen och vattnet”. Kerstin Ekman *Herrarna i skogen.*¹

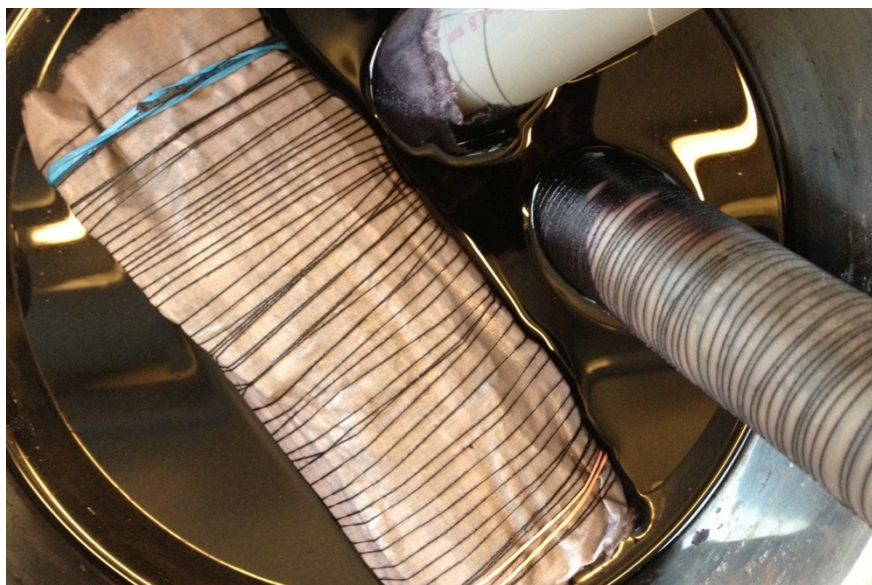
¹ Ekman, Kerstin. (2007) *Herrarna i skogen*. Stockholm: Albert Bonniers. sid 78.

Processen, en resa.

Den här resan börjar med många små prover. Bland proverna hittar jag fragment till verken och börjar foga samman. Jag färgar med en slumpartad shiboriteknik. Använder mig av olika material; silke, viskos, linne, bomull, blekta och oblekta i olika stadier. Allt för att se hur olika material drar åt sig färg och hur mina sytrådstunna reservage fungerar ihop med olika material.

Jag använder mig av reaktivfärg och kypfärg samt te. Jag har ofta en plan – som jag sällan följer. Jag skriver recept – men de kommer aldrig exakt gå att återskapa. För det är där över färgbadet det händer. Jag tar det inte så allvarligt, för jag letar efter något som ska

övertaska mig. Sen vecklar jag ut de små paketen, tvättar och torkar. Ser om jag hittar något. Går på det igen.

Det tar tid att se vad det ska bli och vad som ska mötas, vilka som pratar. Jag iakttar sammanhanget, lägger till och drar ifrån. Det bästa är om jag bara gör det som faller mig in med materialet, befriar mig från föreställningar och ser bara efter vad det kan ge. Här ser jag vikten av att leka; *”Just lekens onyttighet ger den dess stora positiva värde. Det är denna frihet från avsikt eller engagemang som tillåter slumpen att föra samman saker som annars inte hade ordnats på detta sätt, att bygga upp ett händelseförlopp som annars inte hade kommit till stånd.”* (Bono)²

² De Bono, Edward (1971). *Tänk vidare*. Stockholm: Raben & Sjögren. sid 109.

Jag syr ihop mina provbitar, små ögonblickslandskap dyker upp.

Det blir ganska mycket tyg över, prover jag inte tycker uttrycker det jag vill. Börjar använda mig av spillet av alla tester. Klipper och river i långa band, virar runt, runt. Mina erfarenheter bildar en ny form. Cirklar sluts.

Varv efter varv av tygminnen.

Tid och material.

Moroten har också ringar,

är det dagringar? Kan du där räkna hur många dagar den är?

Salgrenska 16 januari 2014

Andetagen går långsamt nu

lätta

mellanrummen är långa

dog han nu? Nu?

nu

är det tyst.

De små proverna ger snabba resultat och jag har nått på spåren. Men jag vill upp i storlek, in i de där små rummen på väggen och ut i rummet. Känna materialen med hela kroppen.

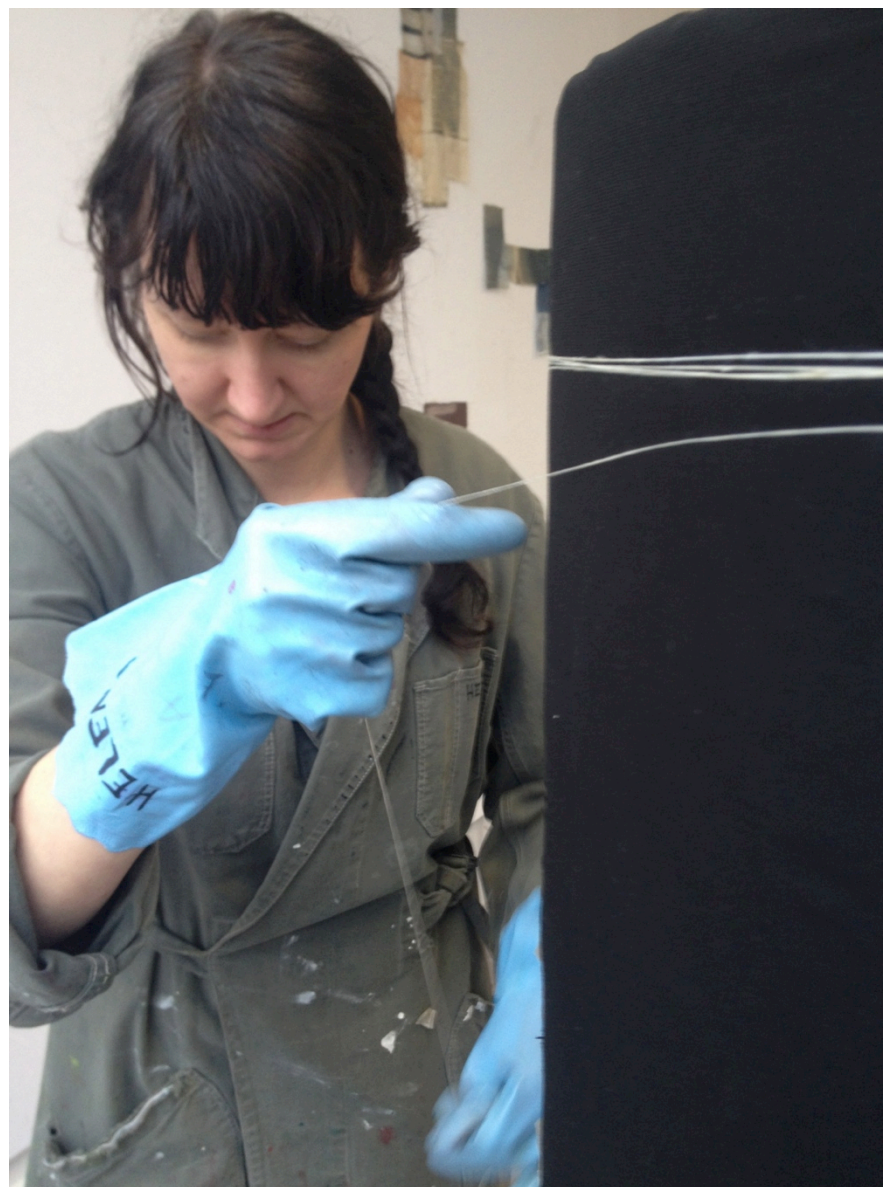
Det är i skuggan ljuset syns bäst. Ljuset bakom.

Utifrån mina små rum ser jag hur de kan omtolkas i stort. Jag vill känna det fysiskt i förhållande till min kropp. Det blir bra. Mörkt tyg - skär ut strimmor så ljuset silar igenom. Plötsligt hittar jag tyngden, mörkret - vad jag har längtat.

Jag arbetar med tråd doppad i ets och bleker så bort färgen genom att linda runt ett stort rör. Tyget blir dubbelsidigt.

”Man måste lita på det som man inte kan ge namn åt. Man känner med kroppen, man tar in världen genom huden.” Ann Hamilton³

³ Wachmeister, Marika. (2005) "En öppen process Ann Hamiltons lignum på Wanås", i *Ann Hamilton lignum*, red. Alsheimer, Elisabeth, Broady, Charlotta, Stockholm. Atlantis. sid 7.

Mina dagar kan uppfattas fragmentariska liksom mina ögonblick. Men allt går i cykler, runt runt. Det är då det blir bäst; om jag får vandra bland mina material lika flyktigt som mina tankar far genom huvudet. Jag antecknar, fragment av mina tankar hamnar på pappret. Mörkret.

Ljuset du ser när du blundar. Ljuset du ser när du är i ett helt mörkt rum.

Att färdas är också en del av processen. Frakta sig själv mellan olika delar av staden, olika tankebanor, olika ljud, ljus och lukter. Jag färdas bäst genom att cykla. Då städas det i huvudet.

Mitt i processen och på gränsen mot en vägg

På väggen läggs ett pussel, bitar av ögonblick bildar en helhet, bildar en tid, ett flöde, ett liv. Där blir det plötsligt för mycket, jag sammanfogar allt. Tunnelseende och en tydlig bild av mitt totala inre och yttre kaos växer fram. Det är alltså såhär det känns, att möta den berömda väggen. Det är inte det jag vill gestalta. Jag har inte valt att hamna här.

Träckeltråd. Foga samman löst och tillfälligt, uppsprättade trådar, det går att slita isär hur lätt som helst.

*Gärna ville jag vara ett träd
ja gärna ville jag vara ett träd.
Jag skulle stå på en äng för mig själv
och tänka som man tänker
På hur vinden far
och stjärnorna blänker.*

Barbro Lindgren⁴

PAUS

(i tre månader)

⁴ Lindgren, Barbro. (1974). *Gröngölingen är på väg*. Malmö. Malmö Grafiska AB. sid 36.

Ögonblicken och Rummen

Det här arbetet började med det lilla, tunna trådar, små provbitar av varierande material och kvalitet. Jag vill att man ska kunna vandra i de små ögonblicksbilderna. Likt Louise Bourgeois Ode à la Bièvre, 2007 kan man uppleva en samling olika landskap gjorda genom färgning och hopfogning av material. Landskap som man åker förbi med tåget eller svävar över i ett flygplan. Jag gillar den enkla men omsorgsfulla sammanfogningen av de olika tygerna som samtidigt är lite skev. Louise Bourgeois samling är från början gjord som en tygbok⁵ men när jag ser dom är de separerade och varje sida är inramad med glas. För mig är det viktigt att bilderna är fria, flyktiga och lätta, utan ram och glas. Att de hänger med en distans från väggen så att en skugga och spegling bildas. Att de påverkas av din närvaro, ljuset och vinddraget från en passerande kropp.

När jag sedan började testa att gå in i de små världarna blev det stort och krävdes ett större rum. Jag upplever de stora tygerna mer, fysiskt, med hela kroppen. Det är här rummet som det hänger i blir väldigt viktigt och det som känns intressant. Beroende på rum måste ju de olika ögonblicken placeras på olika sätt i relation med varandra. För de hänger i nuläget ihop.

⁵ Celant, Germano. (2010). *Louise Bourgeois: The Fabric Works*. Milan, Italy. Skira editore S.p.A.- sid 126-127.

Ann Hamiltons verk ger mig kraft och inspiration. Jag vandrade omkring på Wanås i verket Lignum, våningen med alla väggar med trådar. Jag dras in i verket och dess gångar. Överlappande trådlinjer skapar en moaréeffekt som får det att röra på sig, vibrera. Hamilton arbetar stort och rumsligt, skulpturalt med många material. I hennes platsspecifika verk möts textil, trä, ljud och rörelse. Det är så jag skulle vilja att det var.

Jag ser potentialen i att göra fler av de små bilderna stora. Men det är ett annat projekt, en annan tid. Jag hör ljud men tiden finns inte nu. Rörelsen finns där och kan kanske kompletteras med hur betraktaren själv rör sig i rummet.

Besöker Tate Modern och går på utställningen *Energy and Process* (London 30 september 2014). Ett centralt rum talar verkligen med mitt egna arbete. Det är skulpturer från det sena 1960-talet tillverkade av en mängd olika vardagliga natur material. En spännande rumslighet bildas där de olika föremålen pratar och speglar varandra. Sten, trä, ull, ris, tyg, över hela rummet sprids ett vackert ljus från taket. Lekfullt och sakralt på samma gång, precis som naturen.

Det är något med mötet, naturen och utomhusföremålen som får komma in i inomhusmiljön. Det råa, opolerade och vilda möter de vita väggarna och slipade golvet. Alla material får sin plats, sin

respekt och råa men ömsinta behandling. Det är lekfullt, enkelt och så självklart.

Mitt arbete har under processen åkt upp och ner och vandrat runt i olika rum. Några egna slutsatser utifrån den erfarenheten är: jag gillar när rummets egna skavanker och spår av tidigare händelser integreras med mina verk till en viss grad. Men för mycket rörelse och information på golv gör att rummet i sig tar över. Mina ögonblick behöver luft.

Insikter och utsikter

Inledningsvis visste jag inte vad detta arbete skulle resultera i förutom att jag ville fånga magin i en rumslighet med textil. Det finns för mig en viktig gräns mellan fånga och frysa en händelse. För mig blev det tidigt viktigt att det jag ville gestalta är känslan av nuet men att det när som helst kan förändras eller försvinna. Den stora utmaningen har varit att lämna det platta och för mig trygga ytan, att breda ut mig i rummet. Att översätta en arbetsprocess med en utarbetad collageteknik i textil och färg mot vägg till en tredimensionell form. Här har jag mycket att utforska och gå vidare med.

Det har blivit väldigt tydligt för mig vad materialen i sig betyder i processen och att det är där mycket av min drivkraft ligger. Att varje material ger sin form och för mig är det bara att lyssna.

Tidigt blev jag intresserad av de gamla vedklabbarna men de tog många vändor innan de hittade sin plats. Men åter igen var det i egenskap av material och känslan att arbeta med dom som var styrande.

Så vad är då ett ögonblick? Tid är något jag tänkt på i detta arbete. Detta tøjbara begrepp som människan delar in händelser i men som kan upplevas så olika. Jag har funderat på hur olika dagar kan upplevas och hur kort en stunds fundering kan kännas när man inser att det gått en förmiddag. Jag har funderat på vad som är ett ögonblick för träden eller för jorden. Om att nuet alltid är dömt att bli dåtid, liksom dåtiden en gång var nuet

Tid är också något jag har fått förhålla mig till på olika sätt. Jag har arbetat med detta examensarbete på halvtid under ett år med en tremånaders paus för jag helt enkelt var nära att gå i väggen. Min pappa gick bort, de där timmarna jag fick sitta vid hans sista andetag i januari, är en händelse som såklart påverkat arbetet.

Det finns fortfarande halvfärdiga idéer till denna samling ögonblick. Påbörjade men inte helt utarbetade ögonblick som jag tror skulle passa in. Detta vill jag i framtiden undersöka vidare.

Resultat

Detta arbete har utmynnats i ett antal olika ögonblicksobjekt. På följande sidor presenteras de i olika färdigt tillstånd. Bilden nedan visar en rumslighet med de fyra större objekten.

Anteckningar

De små bilderna går här under ett gemensamt namn. Bilden visar ett urval.

Material, yta, färg och struktur möts och bildar små collage.

Sammanfogade, var och en på sitt sätt.

Cirklar sluts

Allt spillmaterial från tester och experiment har här klippts i långa remsor och lindats runt, runt för att bilda en ny form.

Återanvändning, spår och minne av processen fram till nu. Det kan fortsätta.

I skogen

Det är i skuggan ljuset syns bäst. Ljuset finns där bakom. Mörkt och matt, bomullscanvas. Utskurna strimmor så ljuset silar igenom. Så hittar jag tyngden att gå in i, mörkret.

Jag arbetar med tråd doppad i ets och bleker så bort färgen genom att linda runt ett stort rör. Tyget blir dubbelsidigt, rötterna strävar neråt.

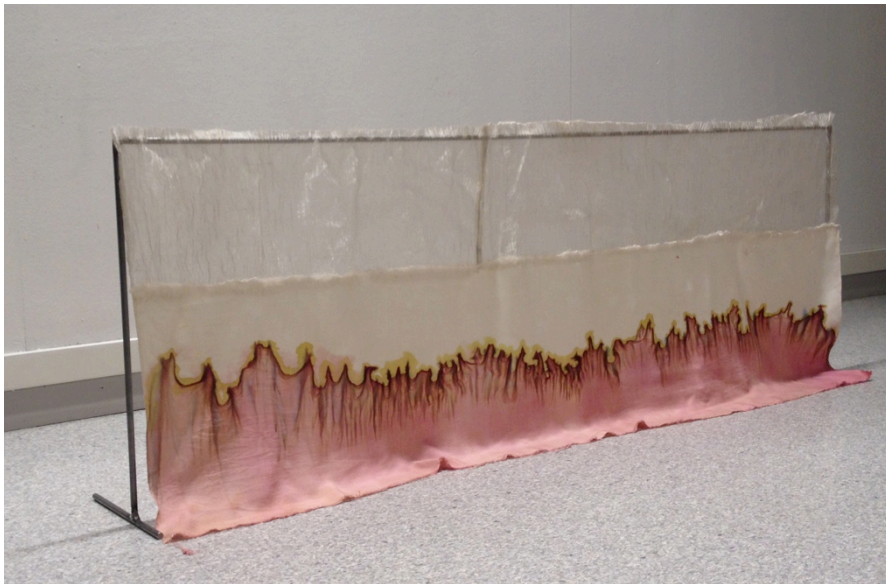
Vibrerande

I mötet vid golvet uppstår ett ljusfenomen.

En rand av färg vibrerar i flera minuter.

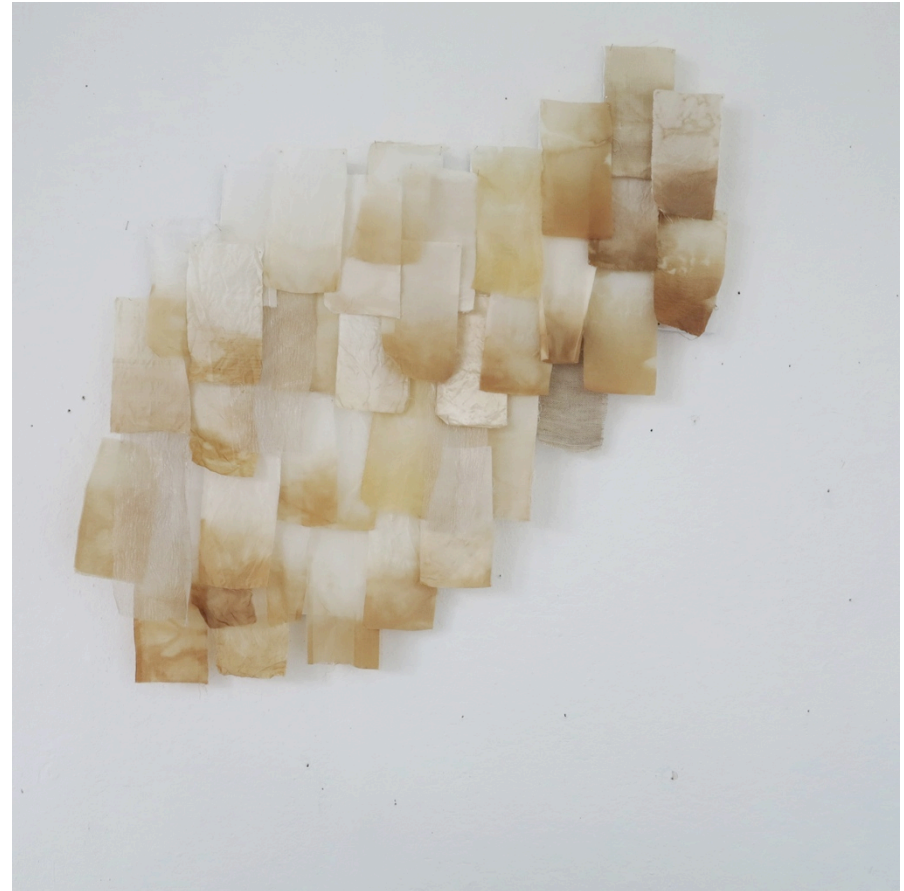
Händer detta varje dag solen lyser?

Att använda sig av uppdragsfärgning med reaktivfärg på tyg med olika färgpigment som vandrar olika långt och bildar en vibrerande rand hittar här sin plats. Tyget kompletteras med ett skimmer av metalltyg som lyfter och drar uppåt. En metall ställning håller den uppe.

Kolonin

Tefärgad materialprovs karta som förvandlats under hela arbetet. Till slut bildade de en koloni. Upprepning, transparens, ytor och glans får samverka. Låter formen vandra upp längs väggen. Där satt den, lite fladdrande.

Flödet och ljuset

Viskos och siden. Glansigt, skimrande och flödande åker det över stängan och vidare genom rummet. Ljuset markeras med en smockad yta. Det är tre tyger, en början i blått, sedan två nyanser av silvrigt grått. På väg.

Nästan ovan mark

Torra vedklabbar. Färg. Sytråd.

Så hör du det där porlandet, ljuset liksom flyter. Över bord och stolar, barmark, skog och mattor. Är vi inne eller ute? Långt bort eller nära? Är det litet eller stort? Det kan vara överallt, varsomhelst.

Källförteckning

Celant, Germano, *Louise Bourgeois The Fabric Works*. Milan 2010.

De Bono, Edward. *Tänk vidare*. Stockholm 1971.

Ekman, Kerstin. *Herrarna i skogen*. Stockholm 2007.

Lindgren, Barbro. *Gröngölingen är på väg*. Malmö 1974.

Wachmeister, Marika. "En öppen process Ann Hamiltons lignum på Wanås", i *Ann Hamilton lignum*, red. Alsheimer, Elisabeth, Broady, Charlotta, Stockholm 2005.

Utställning Louise Bourgeois, Tate modern, London 30 sept 2014.

Utställning Energy and process, Tate modern, London 30 sept 2014.

Verket Lignum av Ann Hamilton, Wanås, juni 2013.